تفسير سورة الفاتحة والإخلاص والمعوذتين

Tefsīr sūrā el-Fātiha, el-Ikhlās, el-Feleq i en-Nās

Šejkh Muhammed ibn 'AbdulWehhāb

وَلَقَدۡ بَعَثۡنَا فِى كُلِّ أُمَّةٍ رَّسُولاً أَنِ ٱعۡبُدُواْ ٱللَّهَ وَٱجۡتَنِبُواْ ٱلطَّـٰغُوتَ

"Mi smo svakom narodu poslali poslanika: 'Samo Allāha obožavajte i klonite se tāgūta'." (En-Nahl, 36. ājet)

Izdavač:

Džemā'at Ensārud-din
Ljubljana, Slovenija

Naslov arapskog originala:

تفسير سورة الفاتحة والإخلاص والمعوذتين

Autor:

Šejkh Muhammed ibn 'AbdulWehhāb

Preporučujemo:

www.kelimetul-haqq.org

www.el-tewhid.com

www.islam.si

Tefsīr sūre el-Fātiha

بِسۡمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ ﴿١﴾

ٱلۡحَمۡدُ لِلَّهِ رَبِّ ٱلۡعَٰلَمِينَ ﴿٢﴾ ٱلرَّحۡمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ ﴿٣﴾ مَٰلِكِ يَوۡمِ ٱلدِّينِ ﴿٤﴾ إِيَّاكَ
نَعۡبُدُ وَإِيَّاكَ نَسۡتَعِينُ ﴿٥﴾ ٱهۡدِنَا ٱلصِّرَٰطَ ٱلۡمُسۡتَقِيمَ ﴿٦﴾ صِرَٰطَ ٱلَّذِينَ أَنۡعَمۡتَ عَلَيۡهِمۡ
غَيۡرِ ٱلۡمَغۡضُوبِ عَلَيۡهِمۡ وَلَا ٱلضَّآلِّينَ ﴿٧﴾

„U ime Allaha, Svemilosnog, Milostivog!“

„Hvala Allahu, Gospodaru svjetova. Svemilosnom, Milostivom. Vlasniku Sudnjeg dana. Samo Tebi *’ibādet* činimo i samo od Tebe pomoć tražimo. Uputi nas na Pravi put. Na put onih kojima si se smilovao. Ne na put onih na koje se rasrdilo, niti onih koji su zalutali.“

Rekao je *šejkhul-islām* Muhammed ibn ’AbdulWehhāb, *Allāh mu se smilovao*:

Znaj – *Allāh te uputio ka pokornosti Njemu, okružio te Svojim okriljem i pomogao te na dunjāluku i āhiretu* – da je ono što se želi *namāzom*, te da je njegova duša i srce – okretanje srca Allāhu u *namāzu*. Pa ako klanjaš bez srca, to je kao tjelo koje nema duše, a na ovo upućuje Allāhov Govor:

فَوَيۡلٌ لِّلۡمُصَلِّينَ ﴿٤﴾ ٱلَّذِينَ هُمۡ عَن صَلَاتِهِمۡ سَاهُونَ ﴿٥﴾

''Teško se klanjačima, Onima koji su prema namazima svojim zaboravni.''[1]

Zaborav je ovdje protumačen zaboravom *namaskog* vremena, odnosno njegovim ostavljanjem, zaboravom onogo što je u njemu obaveza i zaboravom prisutnosti srca, a na ovo upućuje *hadīth* koji je u Muslimovom *’’Sahīhu’’* da je Allāhov Poslanik, *sallallāhu ’alejhi we sellem*, rekao:

''To je namāz munāfiqa, to je namāz munāfiqa. To je namāz munāfiqa, čeka Sunce dok ne bude između dva šejtanska roga, onda ustane pa iskljuca četiri reka’ta u kojima ne dhikri, osim malo.''[2]

---

[1] sūra el-Mā'ūn, 4. i 5. ājet.
[2] hadith bilježi Muslim.

Pa ga je opisao kao onoga ko ostavlja njegovo vrijeme govorom ***''čeka Sunce''***, kao onoga ko je nemaran po pitanju njegovih ruknova govorom ***''kljuca''*** i kao onoga ko je nemaran po pitanju prisutnosti srca govorom ***''ne dhikri, osim malo''***.

Ako si ovo razumio, shvati onda i jednu vrstu *namāza*, a to je učenje el-Fātihe. Možda Allāh učini da tvoj *namāz* bude primljen i bude od onih koji su umnogostručeni i od onih koji brišu grijehe.

Od najboljih stvari koje će tebi otvoriti vrata razumijevanja el-Fātihe jeste *hadīth* Ebū Hurejre, koji je u Muslimovom *''Sahīhu''*, a koji je rekao: *''Čuo sam Allāhovog Poslanika, sallallāhu 'alejhi we sellem, da kaže:* ***''Kaže Allāh, Uzvišen neka je:*** **''Podijelio sam namāz između Mene i Moga roba na dva dijela, a Mom robu pripada ono što bude tražio''*****. Pa kada rob kaže: 'Sva hvala Allāhu, Gospodaru svjetova', kaže Allāh:*** **'Pohvalio me je Moj rob'*****. Pa kada kaže: 'Vladaru Sudnjeg dana', kaže Allāh:*** **'Slavi me Moj rob'*****. Pa kada kaže: 'Samo Tebi 'ibādet činimo i samo od Tebe pomoć tražimo', kaže Allāh:*** **'Ovo je između Mene i Moga roba, a Mome robu pripada ono što je tražio'*****. Pa kada kaže: 'Uputi nas na pravi put, na put onih koje se obasuo blagodatima, a ne na put onih na koje se rasrdilo niti onih koji su zalutali', kaže Allāh:*** **'Ovo je Mom robu i njemu pripada ono što je tražio''*****.''*** Završen *hadith*.[3]

Ako rob o ovome razmisli i spozna da su to dva dijela: Polovina koja je Allāhu, a to je njen početak do Njegovog Govora: ''Samo Tebi 'ibādet činimo'' i (druga) polovina koja pripada robu, (a to je) dova kojom dovi za sebe, i razmisli o tome da je onaj koji ga je ovome podučio Allāh, Uzvišen neka je, i da mu je naredio da njome dovi i da je ponavlja na svakom reka'tu, te da je On, Slavljeni i Uzvišeni, osigurao odgovor na ovu dovu. Ako njome bude dovio sa *ikhlāsom* i prisutnim srcem, postaće mu jasno šta je izgubila većina ljudi.

Zaista su te spremili za stvar, u koju samo da si pronikao…

Pa uzvisi se od toga da budeš tolerantan prema nemarnosti.

Ja ću ti spomenuti neka značenja ove velike *sūre*, ne bi li klanjao prisutnim srcem i da bi tvoje srce znalo šta tvoj jezik izgovara, jer ono što izgovori jezik bez pratnje ubjeđenja srca, to nije dobro djelo, kao što je rekao Allāh, Uzvišen neka je:

يَقُولُونَ بِأَلْسِنَتِهِم مَّا لَيْسَ فِي قُلُوبِهِمْ ۚ

''Govore svojim jezicima ono što nije u njihovim srcima.''[4]

---

[3] zabilježio ga je Muslim.
[4] sūra el-Feth, 11. ājet.

Počeću sa *''isti'ādhom''*, a zatim sa *''besmelom''* na sažet i koncizan način, pa je značenje: **''Utječem se Allāhu od prokletog šejtana''**: sklanjam se kod Allāha, Njime se štitim i sigurnost tražim kod Njega od zla ovog neprijatelja, da mi ne naškodi u mojoj vjeri ili mom *dunjāluku*, ili da me ne odvrati da radim ono što mi je naređeno, ili da me ne podstakne da radim ono što mi je zabranjeno, jer on najviše napada roba kada želi da uradi dobro poput *namāza*, učenja ili drugih stvari. A to zbog toga što nemaš načina da ga otjeraš, osim traženjem utočišta kod Allāha (*isti'ādha*), shodno Allāhovim riječima:

إِنَّهُۥ يَرَىٰكُمْ هُوَ وَقَبِيلُهُۥ مِنْ حَيْثُ لَا تَرَوْنَهُمْ ۗ

"On vas vidi, on i vojske njegove, odakle vi njih ne vidite."[5]

Pa ako od Allāha zatražiš da te od njega sačuva i kod Njega tražiš utočišće biće to razlog prisutnosti srca, pa znaj značenje ove riječi i nemoj je govoriti samo jezikom, kao što radi većina ljudi.

A što se tiče *''besmele''*, njeno značenje je: Ulazim u ovu stvar (poput *namāza*, učenja, *dove* i drugog) sa Allāhovim Imenom (*bismillāh*), nemogavši promjenuti svoje stanje i bez svoje snage da išta učinim, naprotiv radim ovu stvar tražeći pomoć od Allāha i tražeći *bereket* Imenom Njegovim, Slavljenog i Uzvišenog. Ovako je u svakoj stvari na čijem se početku spominje Allāhovo Ime od *vjerskih* i *dunjālučkih* stvari. Pa ako sebi predočiš da počinješ učenje zbog Allāha, tražeći pomoć od Njega, odričući se svake moći promjene stanja i snage (osim ako ne dođu od Allāha – napomena prevodioca), biće ovo jedan od najvećih razloga prisutnosti srca i odstranjivanja svih zapreka dobra.

''Er-Rahmānir-Rahīm'' su dva imena koja su izvedena iz *er-Rahme* (milost), jedno je jače u značenju od drugog, kao što su El-'Allām i El-'Alīm. Rekao je Ibn 'Abbās: *''To su dva blaga imena, jedno je blaže od drugog, odnosno upućuje na veću milost''*.

A što se tiče el-Fātihe, u njoj ima sedam *ājetā*, tri i po Allāhu i tri i po robu. Prvi od njih je: **''Sva hvala Allāhu Gospodaru svjetova''**. Hvala (el-*hamd*) je spominjanje jezikom nečega što je lijepo dobrovoljno.

Pa je njegovim govorom ''spominjanje jezikom'' isključeno spominjanje djelima koje se naziva jezik stanja, što je jedna vrsta zahvalnosti (*šukra*).

A njegovim govorom ''Nečega što je lijepo dobrovoljno'' podrazumjeva se ono što čovjek uradi svojom voljom, a što je tiče lijepog u kojem on (lijep - napomena) nema udjela, kao što je ljepota i slično. Spominjanje takvog naziva se *''medh''*, a ne *''hamd''*.

---

[5] sūra el-E'arāf, 27. ājet.

Razlika između ''*hamda*'' i ''*šukra*'' je da *hamd* sadrži ''*medh*'' i ''*sena*'' onoga ko se hvali kroz spominjanje njegovog dobra, svejedno da li je nešto dobro učinio onome ko ga hvali ili ne. A *šukr* (zahvala) ne biva osim zbog dobra (koje je učinio – napomena prevodioca) onaj kome se zahvaljuje. Sa ove strane el-*hamd* (hvala) je uopšteniji od *šukra* (zahvale), jer on biva zbog dobrih osobina (*mehasin*) i zbog činjenja dobra nekome (*ihsān*). Zaista se Allāh hvali (*jahmedu – hamd*) zbog lijepih imena koja ima i zbog dobra koje je stvorio i na ovom i na budućem svijetu, i zbog toga je rekao:

وَقُلِ ٱلْحَمْدُ لِلَّهِ ٱلَّذِى لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا

''Neka je hvala (*hamd*) Allāhu Koji nije uzeo djeteta.''[6]

I rekao je:

ٱلْحَمْدُ لِلَّهِ ٱلَّذِى خَلَقَ ٱلسَّمَـٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ

''Neka je sva hvala Allāhu, Koji je stvorio nebesa i Zemlju.''[7], i kao što je u drugima, pored ovih *ājetā*.

A što je tiče *šukra* (zahvale), on ne biva osim zbog davanje neke blagodati, pa je on specifičniji od *hamda* sa ove strane, međutim on biva sa srcem, udovima i jezikom, i zbog toga je rekao Allāh, Uzvišen neka je:

ٱعْمَلُوٓا۟ ءَالَ دَاوُۥدَ شُكْرًا

''Radite, porodico Dāwūdova, šukr.''[8]

A *hamd* biva srcem i jezikom, pa je sa ove strane *šukr* uopšteniji od *hamda*, s obzirom na vrste, a *hamd* je uopšteniji s obzirom na razloge.

A ''*elif*'' i ''*lam*'' (*el*) u riječima ''*el-hamdu lillāh*'' su za sveobuhvatnost, dakle: sve vrste hvale (*hamda*) pripadaju Allāhu, ne nekome drugom. Što se tiče onoga u čemu stvorenja nemaju udjela, kao što je stvaranje čoveka, stvaranja sluha, vida, nebesa i Zemlje, obskrbe i drugih stvari – to je jasno. A što se tiče onoga zbog čega se stvorenje hvali, kao što je hvaljenje dobrih ljudi, vjerovjesnikā i poslanikā, i onoga ko uradi neko dobro, pogotovu ako ga uradi tebi, sva ta hvala je Allāhu također, u značenju da je On stvorio toga koji je to uradio i dao mu ono sa čime je to uradio, to mu omilio i osnažio ga da to uradi, i druge Allāhove blagodati od kojih da je neka izostala ne bi bio pohvaljen taj koji je

---

6 sūra el-Isrā' 111. ājet.
7 sūra el-En'ām, 1. ājet.
8 sūra Saba, 13. ājet.

pohvaljen, pa na ovaj način sav *hamd* biva Allāhu.

A što se tiče Njegovog Govora, u prijevodu značenja: **''Allāhu, Gospodaru svih svjetova''**, Allāh je ime za našeg Gospodara, Slavljenog i Uzvišenog, a njegovo značenje je: *el-ilāh*, dakle onaj koji se obožava (*el-ma'būd*), zbog Njegovog Govora:

وَهُوَ ٱللَّهُ فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَفِى ٱلْأَرْضِ ۖ

''A on je Allāh na nebesima i na Zemlji.''[9], u značenju Onaj Koji se obožava (*el-ma'būd*), i na nebesima i na Zemlji.

إِن كُلُّ مَن فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ إِلَّآ ءَاتِى ٱلرَّحْمَٰنِ عَبْدًا ﴿٩٣﴾

''Nema ničega ni na nebesima ni na zemlji da neće doći pred er-*Rahmāna* kao rob.''[10]

A što je tiče riječi: *''Rabb''* (Gospodar), značenje joj je: Vlasnik koji raspolaže kako hoće (*mutesarif*), a što se tiče *''Ālemīn''* (svih svjetova), to je ime za sve mimo Allāha, Slavljenog i Uzvišenog, pa sve što je mimo Njega od melekā, vjerovjesnikā, ljudi i *džinnā* i drugoga ima njega za Rabba i potčinjeno mu je, sa njim se raspolaže, siromašno, svi su oni u stalnoj potrebi za Jednim koji nema *šerīka* u vjeri, a On je Bogati, Koji nikoga ne treba, a za Kojim su svi u potrebi (es-Samed).

Nakon toga je spomenuo: **''Vlasniku Sudnjeg dana''**, ili u jednom *qirā'etu* **''Vladaru Sudnjeg dana''**, pa je na početku ove sūre koja je početak *mushafa* spomenuo *ulūhijjet*, *rubūbijjet* i vlast, kao što ih je spomenuo u zadnjoj *sūri mushafa*: **''Reci: Utječem se Gospodaru ljudi, Vladaru ljudi.''**[11]

Ova tri svojstva našeg Gospodara, Slavljenog i Uzvišenog, spomenuo ih je zajedno na jednom mjestu na početku Qur'āna, zatim ih je spomenuo zajedno na jednom mjestu na kraju Qur'āna, kao zadnje što čuješ od Qur'āna. Pa priliči onome ko sam sebe savjetuje da se pozabavi ovom temom i da uloži trud istražujući je, i da zna da Onaj Koji sve zna i Koji je o svemu obavješten nije između njih spojio na početku Qur'āna, a zatim na njegovom kraju, osim zbog onoga što je znao od žestoke potrebe robovā spram poznavanja ove teme i poznavanja razlike između ovih svojstava. Svako od ovih svojstava ima značenje različito od značenja drugog svojstva. Kao što se kaže: *''Muhammed je Allāhov poslanik, i pečat vjerovjesnikā, i prvak Ādemovih potomakā''*, pa svako svojstvo ima značenje koje nema drugo.

---

[9] sūra el-En'ām, 3. ājet.
[10] sūra Merjem, 93. ājet.
[11] sūra en-Nās, 1-2. ājet.

Ako si spoznao da je značenje riječi Allāh: *''el-ilāh''* i ako si spoznao da je *''el-ilāh''* onaj koji se obožava (*el-ma'būd*), zatim upputiš dovu Allāhu i zakolješ Njemu, ili mu se zavjetuješ, onda si zaista spoznao da je on Allāh. A ako doviš stvorenju, bilo ono lijepo ili odvratno, ili mu zakolješ, ili mu se zavjetuješ, onda si ustvrdio da je on Allāh. Pa ko spozna da je u jednom momentu svog života Šemsāna ili Tadža učinio Allāhom, spoznao je ono što su spoznali sinovi Isrā'īlovi kada su obožavali tele, pa kada im je postalo jasno pobojali su se i rekli ono što je Allāh o njima spomenuo:

وَلَمَّا سُقِطَ فِيٓ أَيۡدِيهِمۡ وَرَأَوۡاْ أَنَّهُمۡ قَدۡ ضَلُّواْ قَالُواْ لَئِن لَّمۡ يَرۡحَمۡنَا رَبُّنَا وَيَغۡفِرۡ لَنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ ٱلۡخَٰسِرِينَ ١٤٩

''A kada su se pokajali, vidjeli su da su zalutali i rekli su: ''Ako nam se ne smiluje naš Gospodar i ne oprosti nam zaista ćemo biti od onih koji su propali''.''[12]

A što se tiče riječi ''El-Rabb'' (Gospodar), njeno značenje je Vlasnik (El-Mālik) Koji upravlja (*el-mutesarif*). Pa je Allāh, Uzvišen neka je, Vlasnik svega i On njim upravlja, i ovo je istina, ali su to potvrdili i obožavaoci kipova koje je ubijao Allāhov Poslanik, *sallallāhu 'alejhi we sellem*, kao što je to o njima spomenuo Allāh u Qur'anu na više mjesta, kao što je Njegov Govor:

قُلۡ مَن يَرۡزُقُكُم مِّنَ ٱلسَّمَآءِ وَٱلۡأَرۡضِ أَمَّن يَمۡلِكُ ٱلسَّمۡعَ وَٱلۡأَبۡصَٰرَ وَمَن يُخۡرِجُ ٱلۡحَيَّ مِنَ ٱلۡمَيِّتِ وَيُخۡرِجُ ٱلۡمَيِّتَ مِنَ ٱلۡحَيِّ وَمَن يُدَبِّرُ ٱلۡأَمۡرَۚ فَسَيَقُولُونَ ٱللَّهُۚ فَقُلۡ أَفَلَا تَتَّقُونَ ٣١

''Reci: ''Ko vas sa neba i iz zemlje obskrbljuje, ili čije su dijelo sluh i vid i ko izvodi živo iz mrtvog i izvodi mrtvo iz živog, i ko svim upravlja?'' Oni će zasigurno reći: ''Allāh''. Reci: ''Zar se onda ne bojite?'' ''[13]

Ko dovi da mu se otkloni nevolja ili ispuni potreba, zatim po tom pitanju uputi dovu stvorenju, pogotovu ako sa dovom spoji to da sebi pripiše robovanje tome kome dovi, kao što je njegov govor u dovi: *''Taj i taj je tvoj rob''*, ili govor: *''Alijin rob''*, ili *''Poslanikov rob''* ili *''Zubejrov rob''*, zaista je takvom potvrdio *rubūbijjet*. I njegovom *dovom* 'Aliji ili Zubejru, kao što *dovi* Allāhu, Slavljenom i Uzvišenom, i potvrđivanjem *'ubūdijjeta* njima, kako bi mu dobavili dobro ili od njega otklonili zlo, uz nazivanje samog sebe robom njima,

---

[12] sūra el-E'arāf, 149. ājet.
[13] sūra Jūnus, 31. ājet.

zaista im je potvrdio *rubūbijjet*. I nije potvrdio ''Allāhu, Gospodaru svjetova'' sve, već je zanegirao dio Njegovog *rubūbijjeta*. Pa neka se Allāh smiluje robu koji sebe savjetuje, koji je shvatio ove bitne stvari i koji je pitao o govoru učenjaka, a oni su oni koji su na pravom putu, jesu li protumačili *sūru* na ovaj način ili nisu?

A što se tiče riječi ''El-Melik'' (Vladar), govor o tome će doći. A to je da je Njegov Govor (u prijevodu značenja): **''Vlasnik Sudnjeg dana''**, i u drugom *qirā'etu*: **''Vladaru sudnjeg dana''**, njegovo značenje je kod svih *mufessirā* ono kako ga je Allāh protumačio Svojim Govorom:

وَمَآ أَدْرَىٰكَ مَا يَوْمُ ٱلدِّينِ ﴿١٧﴾ ثُمَّ مَآ أَدْرَىٰكَ مَا يَوْمُ ٱلدِّينِ ﴿١٨﴾ يَوْمَ لَا تَمْلِكُ نَفْسٌ لِّنَفْسٍ شَيْـًٔا ۖ وَٱلْأَمْرُ يَوْمَئِذٍ لِّلَّهِ ﴿١٩﴾

''A šta ti znaš šta je Sudnji dan? Zatim, a šta ti znaš šta je Sudnji dan? Dan kada niko nikome neće moći nimalo pomoći, toga Dana će vlast jedino Allah imati.''[14]

Onaj ko spozna tumačenje ovog *ājeta* i spozna zbog čega je vlast specifizirana za taj dan, iako je On, Slavljeni, Vlasnik svega, toga dana i svega ostalog, spoznao je da je specifikacija zbog ovog velikog, ogromnog pitanja, zbog čijeg razumijevanja je u *džennet* ušao onaj ko je ušao i zbog čijeg nepoznavanja je u *džehennem* ušao onaj ko je ušao. Kako je to samo veliko pitanje, kada bi čovjek zbog njega putovao više od dvadeset godina ne bi mu dao njegovo pravo. A gdje je (tj. kako je daleko) ovo značenje i iman u ono što je nedvosmisleno rekao Qur'ān, uz govor Allāhovog Poslanika, sallallāhu 'alejhi we selem: ***''O Fātima, kćerko Muhammedova, ja ti ništa od Allāha ne mogu pomoći''*** [15] od govora autora El-Burde[16]:

''I neće se, o Allāhov Poslaniče, tvoj džah zbog mene skučiti
Kada Plemeniti prikaže ime onoga kome će se osvetiti''
''Ja zaista od njega obećanje imam jer je ime moje
Muhammed, a ko je od stvorenja preči nego on da obećanje ispuni''
''Ako ne bude me na dan moga povratka za ruku moje uzeo
Iz dobrote svoje, pa reci: Okliznulo se stopalo.''

---

[14] sūra el-Infitār, 17.-19. ājet.

[15] Bilježi ga el-Bukhārī u svom ''Sahīhu'' od Ebū Hurejre.

[16] El-Burda je qasida koju je napisao El-Būsīrī kojeg su mnogi smatrali 'ālimom. On je qasidom pokušao da veliča poslanika sallallahu 'alejhi we sellem, međutim, tom prilikom mu je pripisao ono što samo Allahu pripada, i to u više navrata. Radi toga je šejkh Muhammed, rahimehullah, naveo njegov primjer, koji je u očiglednoj kontradiktornosti sa Allahovim tewhīdom o kojem govori sūra El-Fātiha. Učenjaci navode da je narod koji se pripisuje islamu pamtio ovu qasidu bolje nego ajetu-l-kursij, ne primjećujući da ona sadrži širk.

Neka onaj ko sebe savjetuje razmisli o ovim stihovima i njihovim značenjima, o onima od robova koji su njima iskušani i o onima koji tvrde da su od učenjaka, a izabrali su njihovo učenje nad učenjem Qur'āna.

Može li se u srcu roba spojiti potvrda ovih stihova i potvrda Allāhovog Govora (u prijevodu značenja): **"Dan kada niko nikome neće moći nimalo pomoći, toga Dana će vlast jedino Allah imati."**[17], i Poslanikovog govora: ***''O Fātima, kćerko Muhammedova, ja ti ništa od Allāha ne mogu pomoći''***. Ne tako mi Allāha, ne tako mi Allāha, ne tako mi Allāha (ne može), osim kao što se u njegovom srcu može spojiti da je Mūsā istinu govorio, i da je Fir'awn istinu govorio, i da je Muhammed istinu govorio, i da je Ebū Džehl istinu govorio. Ne tako mi Allāha, nisu isti njih dvojica i neće se sastati sve dok ne posivi gavran koji je ostao sam.

Pa ko zna ovo pitanje, koji zna ove stihove i zna one koji su njima iskušani, znaće *gurbet* islāma i znaće da neprijateljstvo i ohalaljivanje našeg imetka i naših žena nije zbog tekfīra i borbe. Naprotiv, oni su ti koji su protiv nas počeli sa tekfīrom i borbom. Naprotiv, razlog je kod Njegovog Govora:

فَلَا تَدۡعُواْ مَعَ ٱللَّهِ أَحَدٗا ﴿١٨﴾

''I ne dovi pored Allāha nikome''[18]**,** i kod Njegovog Govora:

أُوْلَٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ يَدۡعُونَ يَبۡتَغُونَ إِلَىٰ رَبِّهِمُ ٱلۡوَسِيلَةَ أَيُّهُمۡ أَقۡرَبُ

''Ovi kojima oni dove traže put do svoga Gospodara, ko će mu biti bliži''[19], i kod Njegovog Govora:

لَهُۥ دَعۡوَةُ ٱلۡحَقِّۖ وَٱلَّذِينَ يَدۡعُونَ مِن دُونِهِۦ لَا يَسۡتَجِيبُونَ لَهُم بِشَيۡءٍ

''Njemu pripada istinska da'wa (dova, molba, dozivanje)**, a oni kojima pored njega dove neće im nikako odgovoriti.''**[20]

Ovo su neka od značenja vezana za Njegov Govor (u prijevodu značenja): **''Vlasnik Sudnjeg dana''**, po konsenzusu svih *mufessirā*, a Allāh Uzvišeni je ovo protumačio u *sūri* **''Kada se nebo rascjepi''**, kao što sam ti prethodno naveo.

[17] sūra el-Infitār, 17.-19. ājet.
[18] sūra el-Džinn, 18. ājet.
[19] sūra el-Isrā' 57. ājet.
[20] sūra er-Ra'd, 14. ājet.

I znaj, *Allāh te uputio*, da istina ne postaje jasna osim (upoređivanjem) sa neistinom, kao što je rečeno: *''I kroz suprotnosti raspoznaju se stvari''*, pa razmisli o onome što sam ti spominjao iz sata u sat, iz dana u dan, iz mjeseca u mjesec, iz godine u godinu, ne bi li spoznao *millet* tvog oca Ibrāhīma i vjeru svoga Poslanika, pa da sa njima budeš proživljen, i da ne budeš odvraćen od njegovog hawda na Sudnjem danu, kao što je odvraćen onaj koji odvraća od njihovog puta, i ne bili prešao preko *sirāta* na Sudnjem dana a da ne sklizneš sa njega, kao što je sa njihovog pravog puta na *dunjāluku* skliznuo onaj ko je skliznuo. Na tebi je da ustraješ na *dovi* el-Fātihe uz prisutnost srca, strah i preklinjanje.

A što se tiče Njegovog Govora (u prijevodu značenja): **''Samo Tebi *'ibādet* činimo i samo od Tebe pomoć tražimo''**, *'ibādet* je vrhunac ljubav uz vrhunac skrušenosti, straha i poniznosti. A objekat je došao na početku, a to je ''ijjāke'' (Tebe) i ponovljen je radi obraćanja pažnje i radi ograničavanja. Dakle (značenje je): *''Ne obožavamo nikoga osim Tebe i ne oslanjamo se osim na Tebe''*, i ovo je vrhunac pokornosti i čitava se vjera vraća na ova dva značenja: prvo je odricanje od *širka*, a drugo je odricanje od promjene stanja ili snage, pa je Njegov Govor (u prijevodu značenja): ''Samo Tebe obožavamo (*'ibādet* Ti činimo)'': Tebi *tewhīd* ispoljavamo, pa je značenje da obećavaš svome Gospodaru da Mu u *'ibādetu* nećeš činiti širk, ni sa kim, ni melekom, niti poslanikom, niti nekim drugim. Kao što je rekao *ashābima*:

وَلَا يَأْمُرَكُمْ أَن تَتَّخِذُوا۟ ٱلْمَلَـٰٓئِكَةَ وَٱلنَّبِيِّـۧنَ أَرْبَابًا ۗ أَيَأْمُرُكُم بِٱلْكُفْرِ بَعْدَ إِذْ أَنتُم مُّسْلِمُونَ ﴿٨٠﴾

''I neće vam narediti da uzmete meleke i poslanike za gospodare. Zar da vam naredi *kufr* nakon što ste muslimani?''[21], pa razmisli o ovom *ājetu* i znaj ono što sam ti reko o *rubūbijjetu*, da je on pripisan Tadžu i Muhammedu ibn Šemsānu. Pa ako bi *ashābi*, da su ovo uradili sa Allāhovim Poslanikom, nakon svog *islāma* postali nevjernici, kako je onda sa onim ko ovo uradi sa Tadžom i njemu sličnima?

Njegov Govor (u prijevodu značenja): **''I samo od Tebe pomoć tražimo''**. Ovdje postoje dvije stvari. Prva je traženje pomoći od Allāha, a to je oslanjanje i odricanje od promjene stanja i snage. A također i traženje pomoći od Allāha, kao što je prethodilo da je to od polovine koja pripada robu.

A što se tiče Njegovog Govora (u prijevodu značenja): **''Uputi nas na pravi put''**, to je jasna dova, koja je dio koji rob dobija od Allāha, a podrazumjeva skrušenost i ustrajnost u traženju da ga On opskrbi ovom velikom stvari koju traži, od koje niko na *dunjāluku* ili *ākhiretu* nije dobio nista bolje. Kao što je tu blagodat Allāh spomenuo svome Poslaniku nakon oslobođenja Mekke, kada je rekao (u prijevodu značenja): **''I uputio te na pravi put''**[22]. A uputa je ovde podrška i usmjeravanje, pa neka rob razmisli o svojoj nuždi po ovom pitanju. Uputa, prema tome, podrazumjeva znanje i dobra djela koja se čine

[21] sūra Ālu 'Imrān, 80. ājet.
[22] sūra el-Feth, 6. ājet.

ustrajno i potpuno, te postojanost na tome sve dok se ne sretne Allāh.

A ''es-Sirāt'' (put) je pravi i jasan put na kojem nema skretanja, a pod tim se podrazumjeva vjera koju je Allāh objavio Svom Poslaniku, *sallallāhu 'alejhi we selem*, a to je **''Put onih kojima si se smilovao''**, a to su Allahov Poslanik, *sallallāhu 'alejhi we sellem*, i njegovi *ashābi*, a ti na svakom reka'tu moliš Allāha da te uputi na njihov put. A tvoja obaveza je da vjeruješ Allāhu da je to pravi put, i da sve što mu se suprostavlja od puteva, znanja ili *'ibādeta* nije pravi put, već je iskrivljen. I ovo je prva obaveza po pitanju ovog *ājeta*, a to je vjerovanje srcem. I neka vjernik bude oprezan od *šejtānske* spletke, a to je da to vjeruje uopšteno, a da ga ostavlja pojedinačno. Zaista su najveći *kāfiri* među *murteddima* vjerovali da je Allāhov Poslanik, *sallallāhu 'alejhi we sellem*, na Istini i da je onaj ko drugačije radi na zabludi, pa kada bi došao sa onim što nisu oni željeli, onda kao što je rekao Allāh, Uzvišen neka je:

فَرِيقًا كَذَّبُواْ وَفَرِيقًا يَقْتُلُونَ ﴿٧٠﴾

''Jedne su u laž utjerivali, a druge ubijali.''[23]

A što se tiče Njegovog Govora (u prijevodu značenja): **''Ne na put onih na koje se rasrdilo, niti onih koji su zalutali''**, oni na koje se rasrdilo su učenjaci koji ne rade po onome što znaju, a oni koji su zalutali su oni koji rade bez znanja. Pa je prvo svojstvo Židovā, a drugo je svojstvo kršćanā. A većina ljudi, kada u tefsīru vidi da su Židovi oni na koje se rasrdilo i da su kršćani oni koji su zalutali, džahili misle da se to odnosi samo na njih, a on potrvrđuje da mu je njegov Gospodar učinio obavezom da dovi ovom dovom i da se traži utočište od toga da bude od onih koji su opisani ovim svojstvima. Pa, *subhānAllāh*, kako ga Allāh podučava i kako za njega bira i obaveznim mu čini da njome stalno *dovi*, uz njegovo mišljenje da za njega nema opasnosti od njih i ne misli da ih on radi? Ovo je vid lošeg mišljenja o Allāhu. Allāh najbolje zna, ovo je kraj el-Fatihe.

A što se tiče: **''Amin''**, ova riječ nije od el-Fātihe, već je to *āmīnanje* na dovu, čije je značenje: *''Allāhu, uslišaj''*. Pa je obaveza neznalicu ovome podučiti, kako ne bi mislio da je to dio Allāhovog Govora.

[23] sūra el-Mā'ide, 70. ājet.

Pitanja izvučena iz el-Fātihe:

- Prvo: **''Samo Tebi 'ibādet činimo i samo od Tebe pomoć tražimo''**, u njemu je *tewhīd*.

- Drugo: **''Uputi nas na pravi put''**, u njemu je slijeđenje.

- Treće: Stubovi vjere: ljubav, nada i strah. Ljubav je u prvom (*ājetu*), nada je u drugom, a strah je u trećem.

- Četvrto: Propast mnogih zbog *džehla* po pitanju prvog *ājeta*, dakle sveobuhvatnost *hamda* i sveobuhvatnost *rubūbijjeta* nad svim svjetovima.

- Peto: Prvi koji su obasuti blagodatima i prvi na koje se rasrdilo i koji su zalutali.

- Šesto: Ispoljavanje plemenitosti i hvale spominjanjem onih koji su obasuti blagodatima.

- Sedmo: Ispoljavanje moći i veličanstvenosti spominjanjem onih na koje se rasrdilo i koji su zalutali.

- Osmo: *Dova* el-Fātihe uz njegov govor: ***''Ne prima se dova iz nemarnog srca''***.

- Deveto: U Njegovom Govoru (u prijevodu značenja): **''Na put onih koje si obasuo blagodatima''** je dokaz za *idžmā'* (konsenzus).

- Deseto: Rečenica upućuje na propast čovjeka ako se osloni na sebe.

- Jedanaesto: U njoj je tekst koji upućuje na *tewekkul* (oslanjanje).

- Dvanaesto: U njoj je upozorenje na neispravnost *širka*.

- Trinaesto: Upozorenje na neispravnost novotarija.

- Četrnaesto: *Ājeti* el-Fātihe su takvi da ako bi čovjek znao bilo koji od njih postao bi *feqīh*, i o svakom *ājetu* posebno bi napisao djela.

Allāh, neka je Uzvišen i od mahana čist, najbolje zna.

***Tefsīr sūre* el-Ikhlās**

قُلۡ هُوَ ٱللَّهُ أَحَدٌ ١ ٱللَّهُ ٱلصَّمَدُ ٢ لَمۡ يَلِدۡ وَلَمۡ يُولَدۡ ٣ وَلَمۡ يَكُن لَّهُۥ كُفُوًا أَحَدٌۢ ٤

Rekao je, *Allāh mu se smilovao*, u komentaru *sūre* el-Ikhlās:

Od ’Abdullāha ibn Habība da je rekao: Izašli smo u kišovitoj noći, pa sam tražio Allāhovog Poslanika, *sallallāhu ’alejhi we selem*, da nam klanja, pa smo ga našli, pa je rekao: ***’’Reci’’****, pa nisam rekao ništa. Rekao sam: ’’O Allāhov Poslaniče, šta ću reći?’’ Rekao je:* ***’’Reci:*** **’’Reci: On je Allāh, Jedan’’** ***i dvije zadnje sūre kada omrkneš i kada osvaneš tri puta, biće ti dovoljne za sve’’***.[24]

A **’’Ehad’’** (Jedan) je onaj kome nema sličnog, a **’’es-Samed’’** je Onaj Kome se obraćaju sva stvorenje u svojim traženjima i On je potpunih svojstava, Veličanstveni.

Njegov Govor (u prijevodu značenja): ’’Ehad’’ (Jedan) podrazumjeva negaciju sličnoga i istoga, a Njegov Govor ’’es-Samed’’ je potvrda savršenih svojstava.

Njegov Govor (u prijevodu značenja): **’’Nije rodio i rođen nije’’** je negacija žene i porodice, a Govor **’’I niko Mu nije ravan’’** podrazumjeva negaciju *šurakā’* (ortaka) Onome ko je Vlasnik Veličanstvenosti.

[24] Et-Tirmidhī je rekao da je hadith hasenus-sahīh.

Tefsīr sūre el-Feleq

Rekao je, *Allāh mu se smilovao*, u tumačenju *sūre* el-Feleq:

Bismillāhir-Rahmānir-Rahīm

قُلۡ أَعُوذُ بِرَبِّ ٱلۡفَلَقِ ﴿١﴾ مِن شَرِّ مَا خَلَقَ ﴿٢﴾ وَمِن شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ ﴿٣﴾ وَمِن شَرِّ ٱلنَّفَّٰثَٰتِ فِي ٱلۡعُقَدِ ﴿٤﴾ وَمِن شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ ﴿٥﴾

''Reci: Utječem se Gospodaru Zore od zla onoga što je stvorio, i od zla noći kada se rasprostre, i od zla onih koji pušu u čvorove, i od zla zavidnika kada zavidi.''

Značenje **''Utječem se''** je: branim se, sklanjam se i štitim. Ova riječ sadrži: onoga kod koga se traži utočište, onoga od koga se traži utočište i onoga ko ga traži. Onaj kod Koga se traži je Allāh, Jedan, Gospodar zore, Onaj kod Koga se ne traži utočište osim kod njega.

A zaista je Allāh obavjestio o onome ko traži utočište kod stvorenja, da im to samo povećava *''rahak''* a to je *tāgūtijjet*, pa je rekao:

وَأَنَّهُۥ كَانَ رِجَالٞ مِّنَ ٱلۡإِنسِ يَعُوذُونَ بِرِجَالٖ مِّنَ ٱلۡجِنِّ فَزَادُوهُمۡ رَهَقٗا ﴿٦﴾

„I bilo je ljudi koji su zaštitu od džinna tražili, pa su im tako obijest povećali.“[25]

A zora je bjelilo prilikom *sabaha*, kada se rascijepi od noći, a to je jedan od najvećih Allāhovih *ājetā (znakova)* koji upućuje na Njegovu jednoću.

A što se tiče onoga ko je tražio (utočište kod Allaha): To je Allāhov Poslanik, *sallallāhu 'alejhi we sellem*, i svako onaj ko ga slijedi do Sudnjeg dana.

A što se tiče onoga od čega se utiče, ima ga četiri vrste:

Prvo: Njegov Govor (u prijevodu značenja): **''Od zla onoga što je stvorio''**, a ovo ubuhvata zlo i ovog i budućeg svijeta, zlo vjere i *dunjāluka*.

Drugo: Njegov Govor (u prijevodu značenja): **''I od zla noći kada se raspostre''**. ''El-Gāsiq'' je noć, ''idhā weqab'' znači: kada nastupi noć i uđe na svako mjesto, a to je mjesto nadmoći pokvarenih duša.

[25] sūra el-Džinn, 6. ājet.

Treće: **''I od zla onih koji pušu u čvorove''**. Ovde se misli na zlo sihra, a ''en-Neffāthāt'' (one koje pušu) su sihirbazice koje vezuju čvorove na koncima i pušu u svaki čvor dok se ne uspostavi sihr kakav žele. A ''en-Neffāthāt'' (one koje pušu) je ženskog roda, misli se na duše i pojedince, jer je djelovanje sihra od strane poganih duša.

Četvrto: Njegov Govor (u prijevodu značenja): **''I od zla zavidnika kada zavidi''**. Ovo također obuhvata Iblīsa i njegovo potomstvo, jer su oni najveći zavidnici sinovima Ādemovim. A Njegov Govor: ''Kada zavidi'' upotrebljen je jer čovjeku, kada zavidnik prikrije svoju zavidnost i ne ophodi se prema svom bratu drukčije osim na način koji Allāh voli, neće naštetiti zavidnost.

***Tefsīr sure* en-Nās**

Rekao je, *Allāh mu se smilovao*, u tumačenju *sūre* en-Nās:

Bismillāhir-Rahmānir-Rahīm

قُلۡ أَعُوذُ بِرَبِّ ٱلنَّاسِ ﴿١﴾ مَلِكِ ٱلنَّاسِ ﴿٢﴾ إِلَٰهِ ٱلنَّاسِ ﴿٣﴾ مِن شَرِّ ٱلۡوَسۡوَاسِ ٱلۡخَنَّاسِ ﴿٤﴾
ٱلَّذِى يُوَسۡوِسُ فِى صُدُورِ ٱلنَّاسِ ﴿٥﴾ مِنَ ٱلۡجِنَّةِ وَٱلنَّاسِ ﴿٦﴾

''Reci: Utječem se Gospodaru ljudi, Vladaru ljudi, Bogu ljudi, od zla onoga ko došaptava *weswese* i vreba, od *džinnā* i ljudi.''

Njegov Govor (u prijevodu značenja): **''Reci: Utječem se Gospodaru ljudi''** također podrazumijeva spomen troje:

Prvo: Traženje utočišta, što je prethodilo.

Drugo: Onaj kod Koga se traži.

Treće: Onaj od koga se utiče.

Što se tiče Onoga kod Koga se traži, to je Allāh Jedini, Koji nema *šerīka*, Gospodar ljudi Koji ih je opskrbio, Koji njima upravlja, Koji im je dostavio koristi i Koji ih štiti od onoga što im šteti.

''Gospodara ljudi'' odnosno Onoga Ko njima upravlja, a oni su Njegovi robovi i vlasništvo. Onaj Koji njima upravlja kako hoće, Koji nad njima ima moć i vlast. Pa (osim Njega) nemaju vladara kojem bježe kada ih pogodi njegovo naređenje. Onaj Koji ponizuje i uzvisuje, povezuje i raskida, daje i uskraćuje.

''Bogu ljudi'', znači Onoga Koga obožavaju (ma'būd), mimo Koga drugog nikoga ne obožavaju, pa se ne dovi nikome, niti sa nada ni od koga, niti stvara niko osim On. Pa ih je stvorio i uobličio i dao im blagodati i zaštitio ih od onoga što im šteti iz Svog *rubūbijjeta*, pokorio ih i naredio im i zabranio im, upravlja kako hoće iz Svoje vlasti i učinio ih Svojim robovima kroz strahopoštovanje koje obuhvata sva svojstva savršenstva.

A onaj od koga se utiče je **''el-weswas''**, a on je onaj koji skriveno ubacuje u duše.

A **''el-khannās''** je onaj koji zaostaje, kasni i skriva se, a osnova riječi *el-khunus* je: vraćanje unazad, a ova dva svojstva su svojstva onoga na koga se misli, ali nije spomenut, a to je *šejtān*, a to zbog toga što rob kada ga obuzme *gaflet* (nemar), zauzme njegovo

srce i ubaci u njega *weswese*, koje su osnove zla, pa kada rob spomene svoga Gospodara i zatraži utočište ovaj se vrati nazad (*khanese* – vratiti se nazad).

Rekao je Qatāde: *''El-Khannās ima njušku kao što je njuška psa, pa kada rob spomene svoga Gospodara ovaj se vrati''*. I rečeno je: *''Glava kao glava zrna, koju stavlja na plod srca i obećava mu i priča mu, pa kada spomene Allāha vrati se. I došao je u obliku koji upućuje na ponavljanje radnje, jer svaki put kada spomene Allāha ovaj se vrati nazad, a kada ga obuzme gaflet, vrati se.''*

A Njegov Govor (u prijevodu značenja): **''Od ljudi i džinnā''**, znači da *weswesā* ima dvije vrste: od ljudi i od *džinnā*. A *weswesa* je skriveno ubacivanje. Međutim, *weswese* ljudi su putem uha, a *džinnu* posredstvo uha nije potrebno. Slično njihovom zajedničkom učešću u *weswesama* je i njihovo učešće u *šejtānskom* wahju (objavi), kao što je u Njegovom Govoru:

وَكَذَٰلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا شَيَٰطِينَ ٱلْإِنسِ وَٱلْجِنِّ يُوحِى بَعْضُهُمْ إِلَىٰ بَعْضٍ زُخْرُفَ ٱلْقَوْلِ غُرُورًا ۚ وَلَوْ شَآءَ رَبُّكَ مَا فَعَلُوهُ ۖ فَذَرْهُمْ وَمَا يَفْتَرُونَ ﴿١١٢﴾

''I tako smo svakom vjerovjesniku odredili neprijatelje *šejtāne* od ljudi i *džinnā*, jedni drugima su objavljivali kićene govore kako bi ih obmanuli. A da je tvoj Gospodar htio, oni to ne bi radili, pa ih ostavi i ono što izmišljaju.''[26]

A Allāh najbolje zna.

Neka je hvala Allāhu i neka su *salawāt* i *selām* na Muhammeda, njegovu porodicu i *ashābe*.

[26] sūra el-En'ām, 112. ājet.